

צמיחה ואי-שוויון על רקע המחאה החברתית

פרופ' צבי אקשטיין

המרכז הבינתחומי, הרצליה ואוניברסיטת תל אביב

22 באפריל 2012

הרצאה לפורום הנהלה בכירה של בנק דיסקונט

מה אמרו במחאה ומה היא התמונה הכלכלית ?

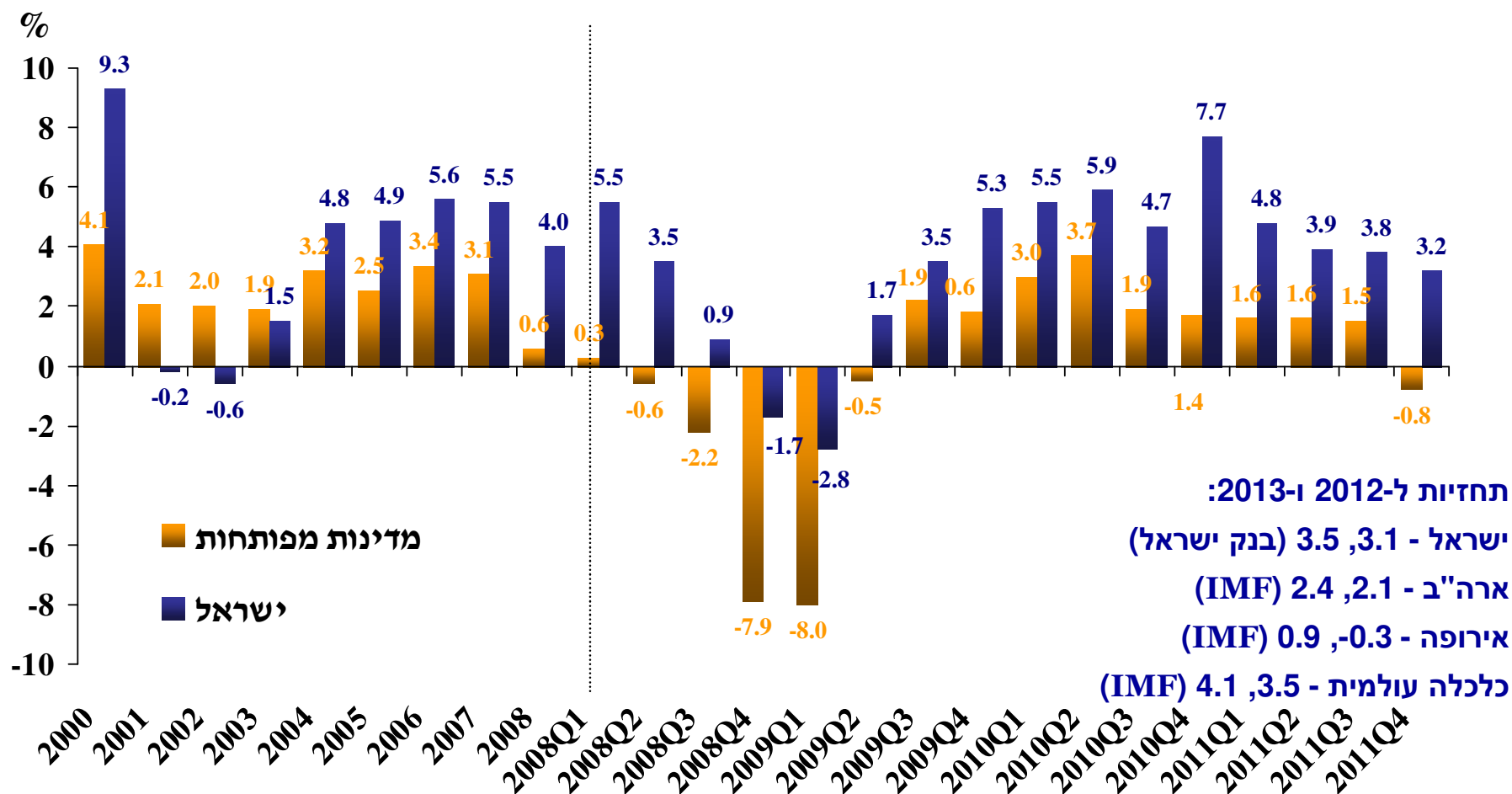
- "העם דורש צדק חברתי" – מהו? שוויון הזדמנויות; שוויון בהכנסות/תצרוכת; רשת ביטחון; שוויון בנטל ובחינוך...
- "המחירים גבוהים: קוטג'; דיור; גני ילדים.." – למה? מונופולים/חוסר תחרות; מגבלות יבוא; קרקע יקרה; חוסר (סבסוד) בשירותים ממשלתיים
- **התשובה - ועדת טרכטנברג: מעורבות הציבור; כוח אדם מקצועי איכותי בשירות הציבורי ובפוליטיקה;**
- מה הם הנושאים?

הנושאים

- תקציב ומיסים: מאקרו
- אי השוויון; תעסוקה ועוני
- חינוך – גני הילדים חינם לגילאי 3-4
- מחירי מוצרים: דיור

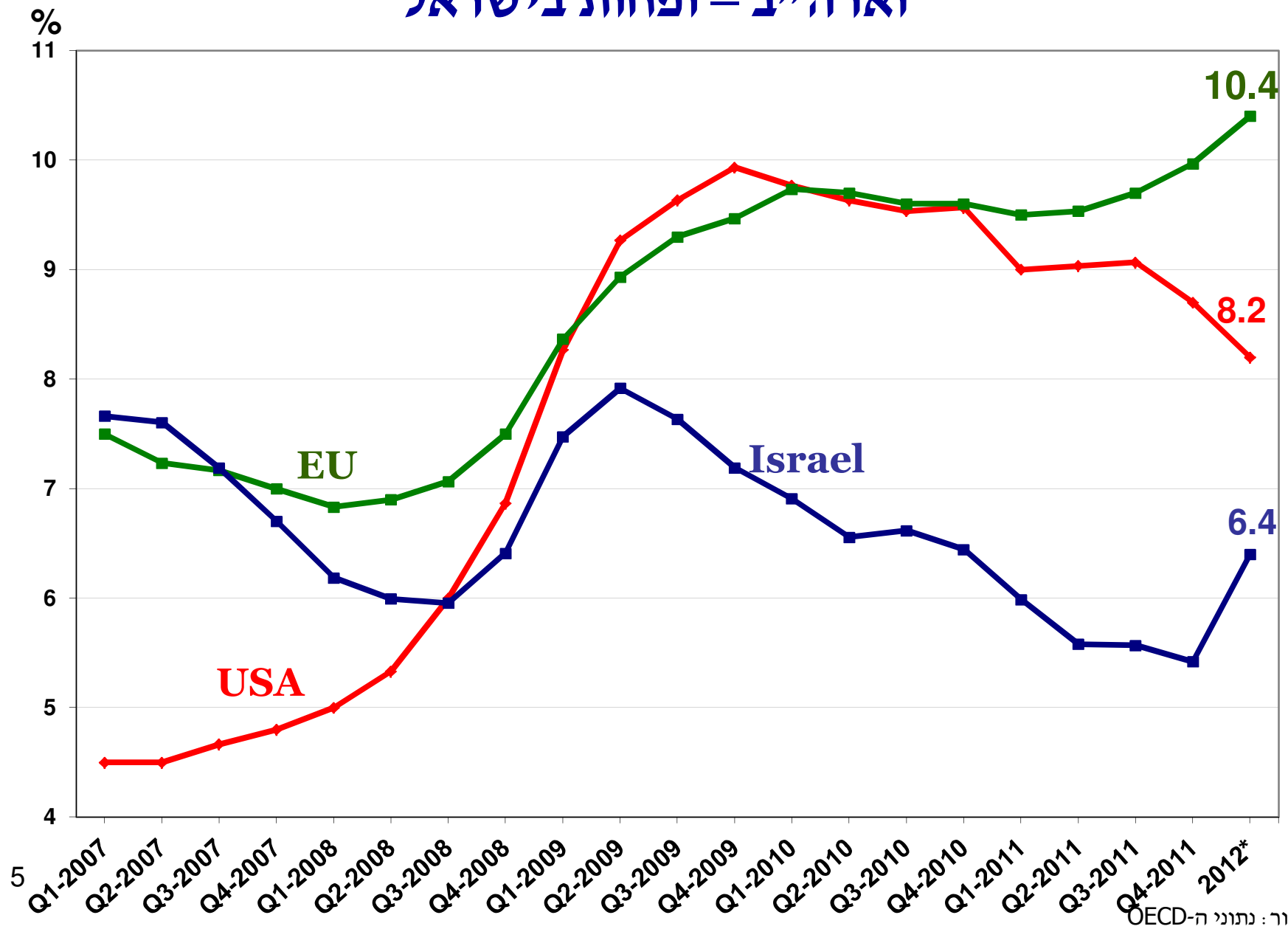
התמונה המאקרו כלכלית

צמיחת התוצר: חזרה איטית לצמיחה במפותחות; צמיחה בינונית-גבוהה במתפתחות; צמיחה נמוכה יותר בישראל

הנתונים הרבעוניים מנוכי עונתיות. שיעורי השינוי לעומת הרביע הקודם, במונחים שנתיים.

שיעורי האבטלה מדגישים שהמשבר הראלי עדיין באירופה וארה"ב – ופחות בישראל

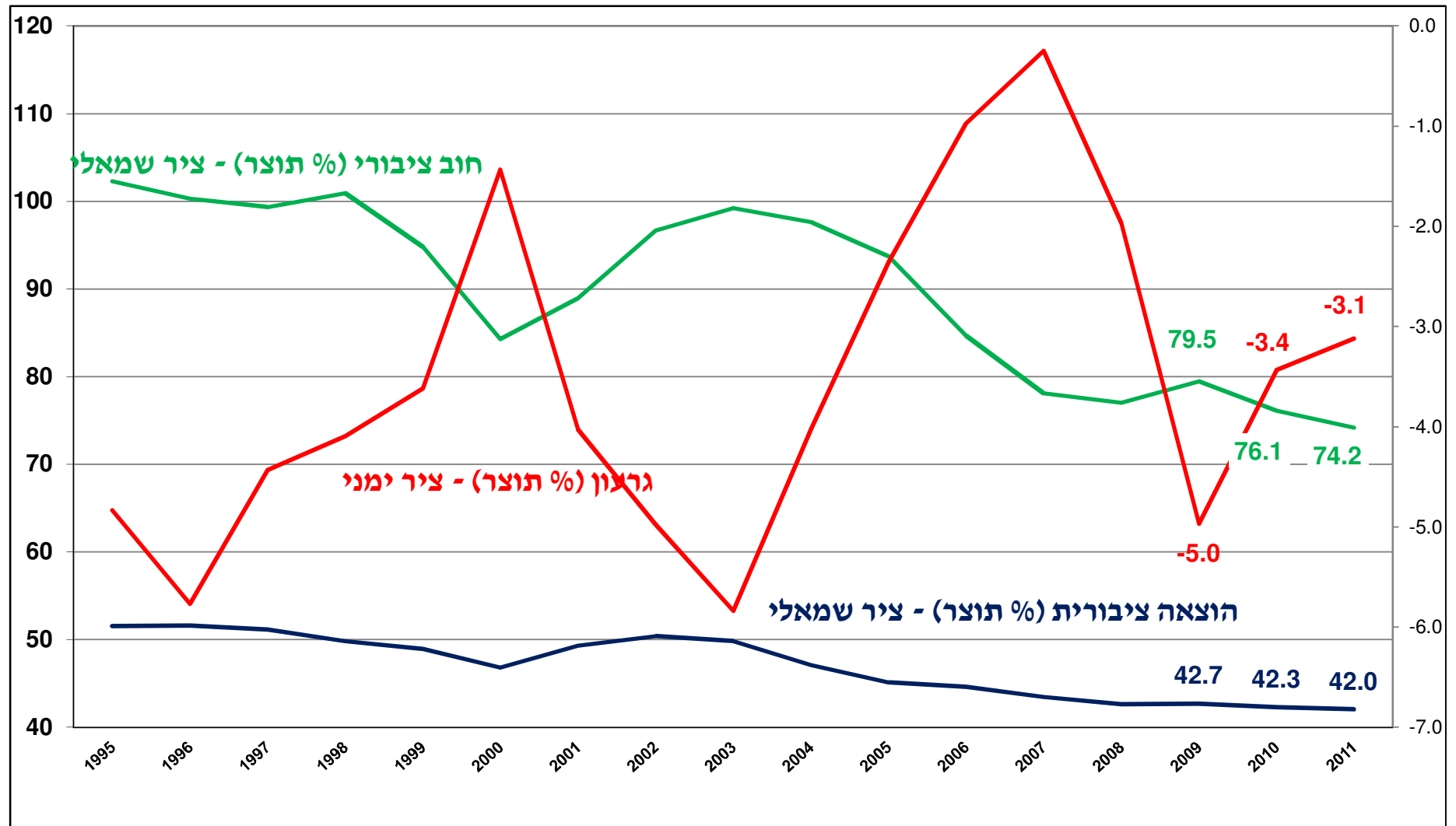

מקור: נתוני ה-OECD

החוזק של המשק הישראלי

- השווקים הפיננסיים
- המדיניות הפיסקאלית – תקציב ממשלה מרוסן
- שוק מט"ח ומאזן התשלומים
- מדיניות מוניטארית ויציבות המחירים

מדיניות פיסקאלית : שמרנית ואמינה (?)

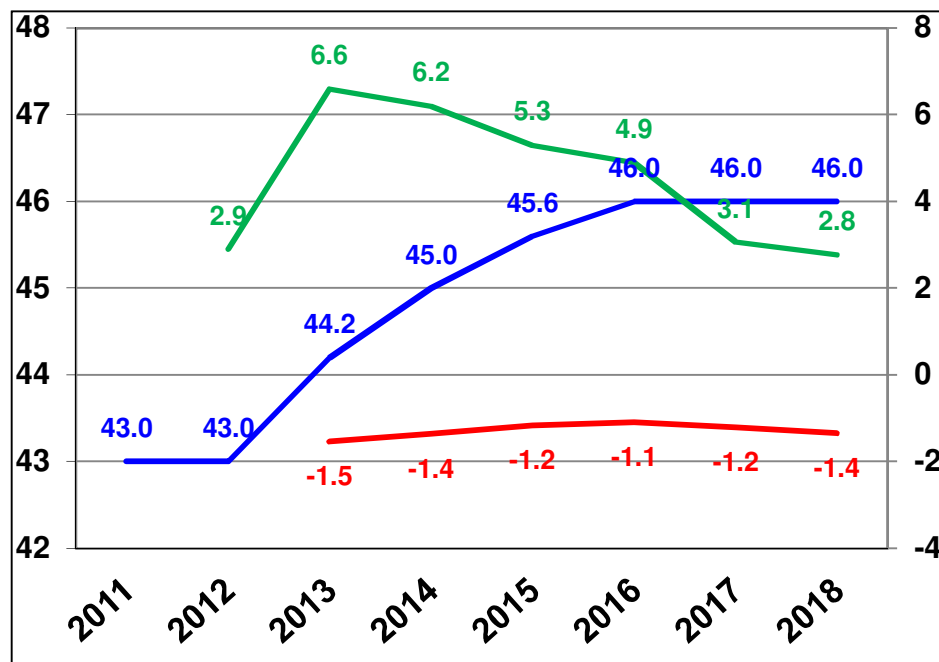

הדילמה של תקציב הממשלה – 2013 ואילך

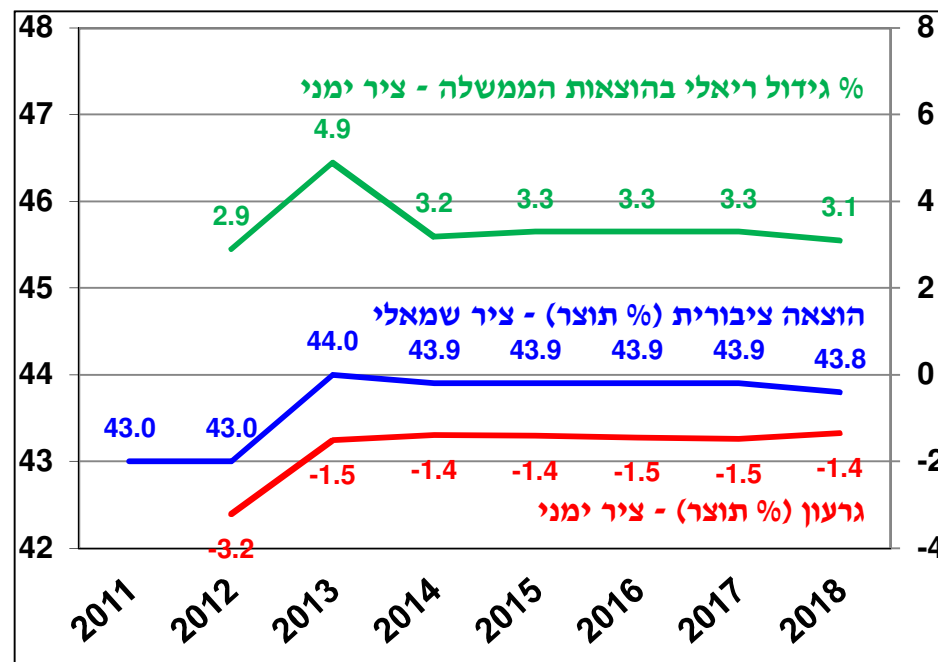
- 2013-שמירת כלל ההוצאה: 5% עליה ועדיין נדרש קיצוץ של כ 6 מיליארד ₪: מהיכן?
- יעד גרעון 1.5% - תוספת מס של 25 מיליארד ₪; איך?
- 2014 ואילך? תקציב דו שנתי?
- איך משנים סדרי עדיפויות בהינתן תקציב הביטחון? עליה לממשלה של 46% מהתל"ג בעתיד?
- האם נשמור כל יחס חוב תוצר יורד וריבית נמוכה? בסיס היציבות של המשק

מדיניות פיסקאלית : חלופות אפשריות לתקציב הממשלה

חלופה ב: עליה בהוצאה הממשלתית

חלופה א: שמירה על כלל ההוצאה הנוכחי

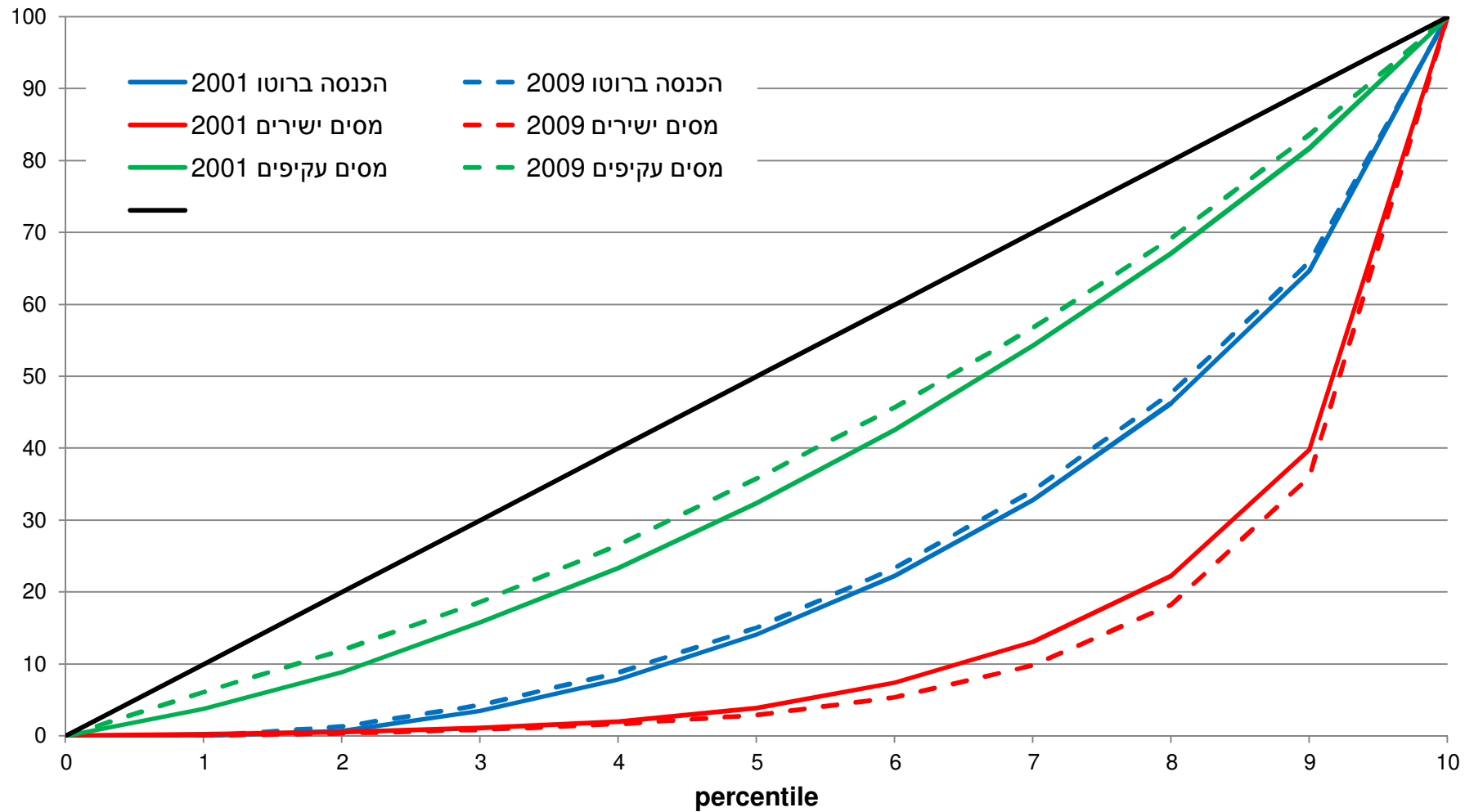

2018	2017	2016	2015	2014	2013	
3.3	3.0	3.2	3.4	3.6	3.3	צמיחת התוצר (%)
0	0	6	6	9	30	תוספת מס נדרשת (מילארדי ₪)

2018	2017	2016	2015	2014	2013	
3.3	3.3	3.3	3.4	3.5	3.3	צמיחת התוצר (%)
0	0	0	0	0	25.3	תוספת מס נדרשת (מילארדי ₪)

דילמה: ממי לקחת את תוספת המס?

נטל המס בחלוקה לעשירונים

צדק חברתי -

אי שוויון ותעסוקה בישראל:

מקור להגדלת העושה ?

הפערים גדלים בעולם: הפערים בישראל גדלו יותר השינוי בהכנסות נטו של משקי הבית, 1985-2008

כלל האוכלוסיה עשירון תחתון עשירון עליון הבדל בין העשירונים

1.5	4.5	3.0	3.6	Australia
0.6	1.1	0.6	1.3	Austria
-0.5	1.2	1.7	1.1	Belgium
0.7	1.6	0.9	1.1	Canada
-1.3	1.2	2.4	1.7	Chile
1.2	3.0	1.8	2.7	Czech Republic
0.8	1.5	0.7	1.0	Denmark
1.3	2.5	1.2	1.7	Finland
-0.3	1.3	1.6	1.2	France
1.4	1.6	0.1	0.9	Germany
-1.6	1.8	3.4	2.1	Greece
0.2	0.6	0.4	0.6	Hungary
-1.3	2.5	3.9	3.6	Ireland
2.0	2.8	0.8	2.3	Israel
0.9	1.1	0.2	0.8	Italy
0.8	0.3	-0.5	0.3	Japan
1.4	2.9	1.5	2.2	Luxembourg
0.9	1.7	0.8	1.4	Mexico
1.1	1.6	0.5	1.4	Netherlands
1.4	2.5	1.1	1.5	New Zealand
1.3	2.7	1.4	2.3	Norway
-2.5	1.1	3.6	2.0	Portugal
-1.4	2.5	3.9	3.1	Spain
2.0	2.4	0.4	1.8	Sweden
-0.7	0.1	0.8	0.5	Turkey
1.5	2.5	0.9	2.1	United Kingdom
1.4	1.5	0.1	0.9	United States

0.5

1.9

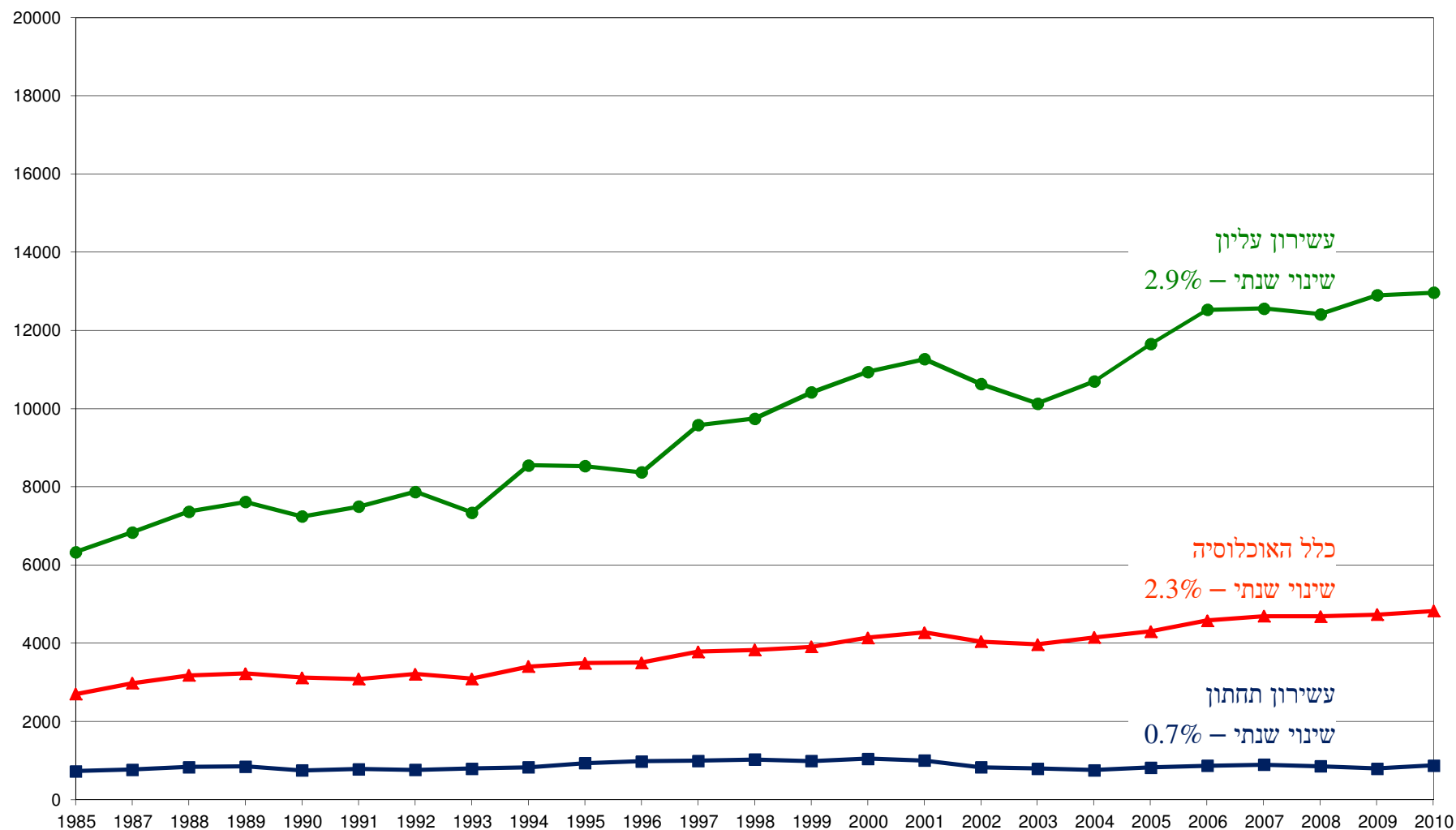
1.4

1.7

OECD-27

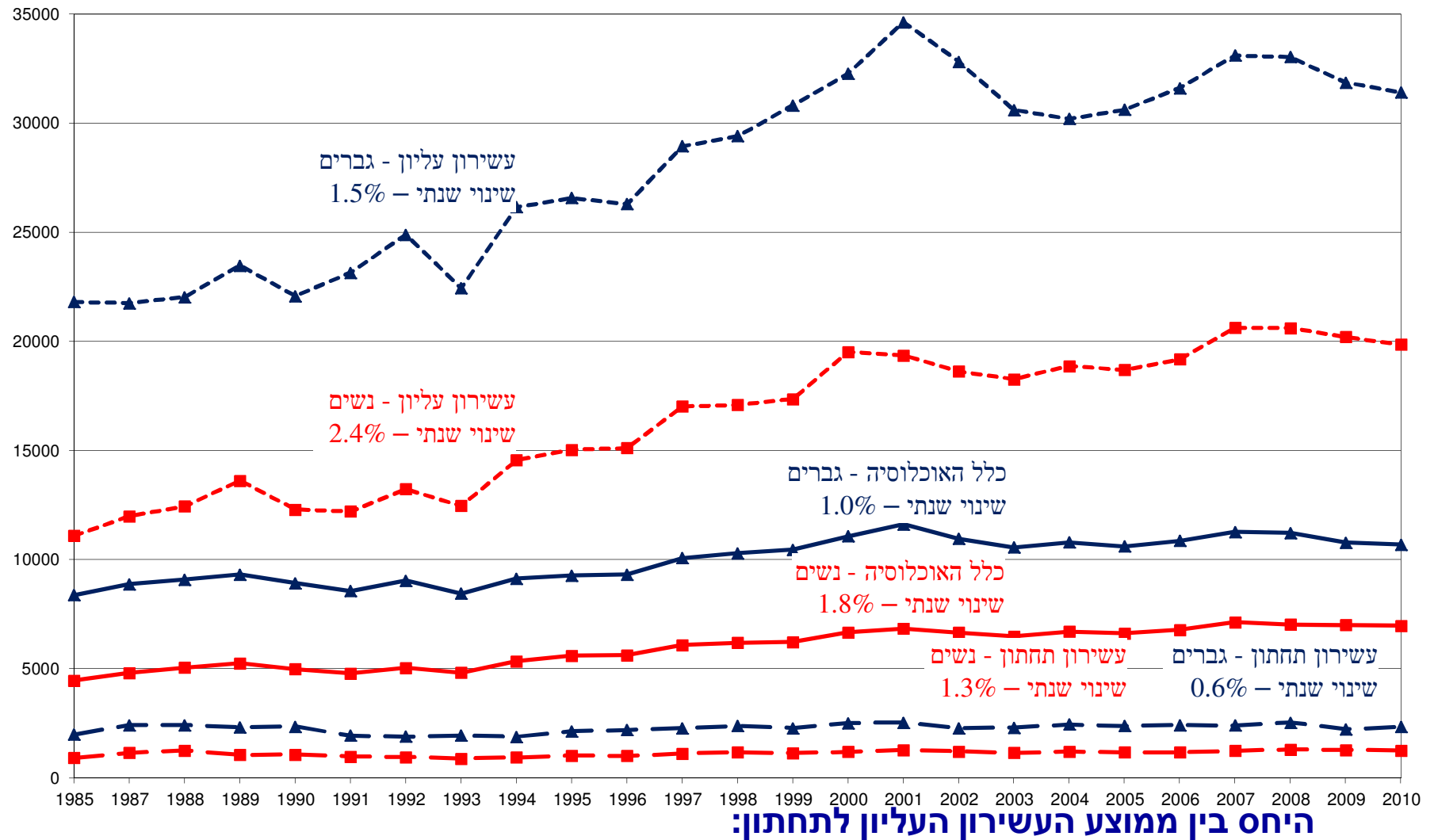
אחוז השינוי השנתי הממוצע בהכנסה הריאלית הפנויה, מתוקנת לגודל משק הבית.
מקור: OECD.

השינוי בהכנסת משקי הבית, 1985-2010

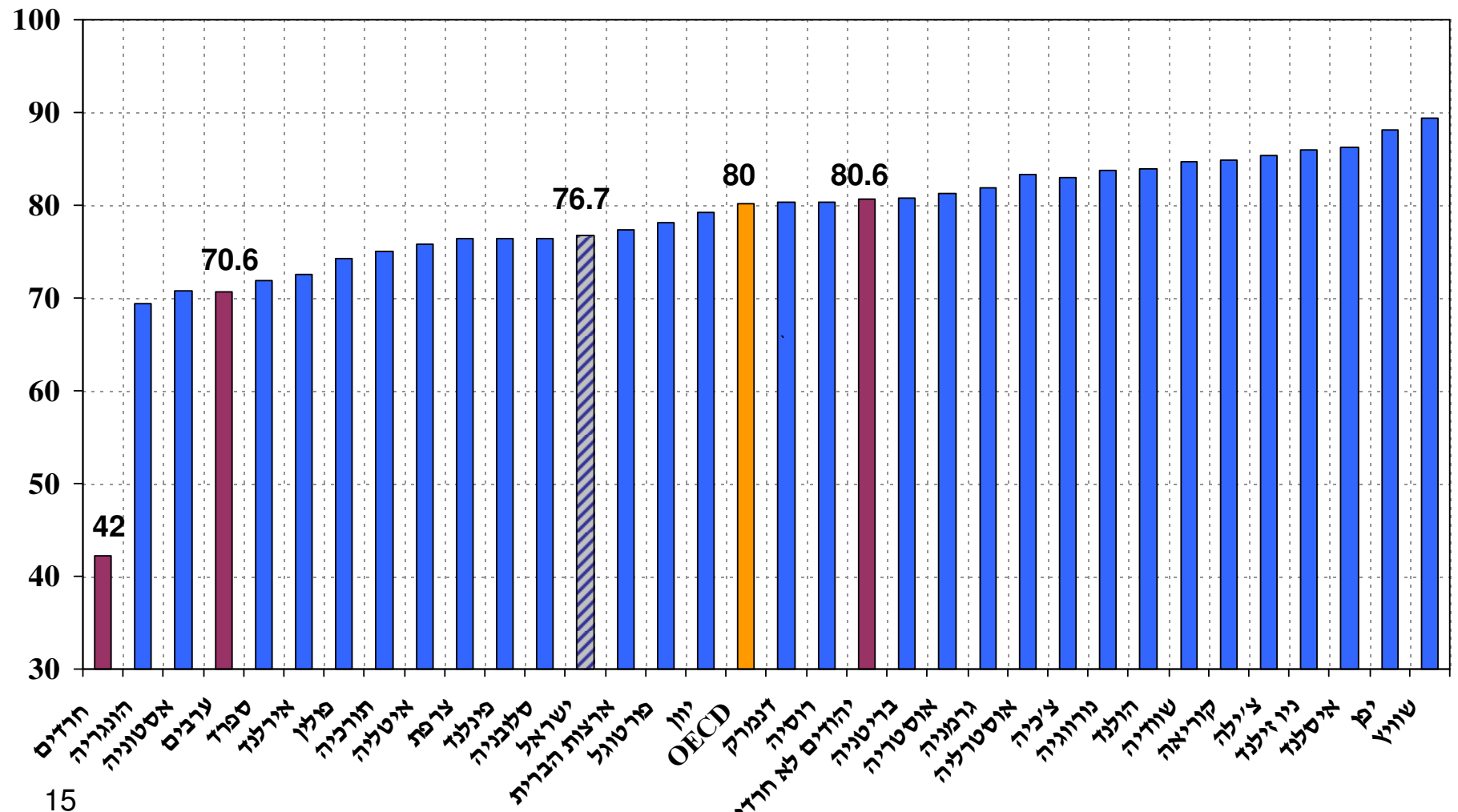
היחס בין ממוצע העשירון העליון לתחתון: ב-1985: 8.7 – ב-2010: 14.8

גורם מרכזי לגידול באי שוויון בהכנסות - אי שוויון בשכר

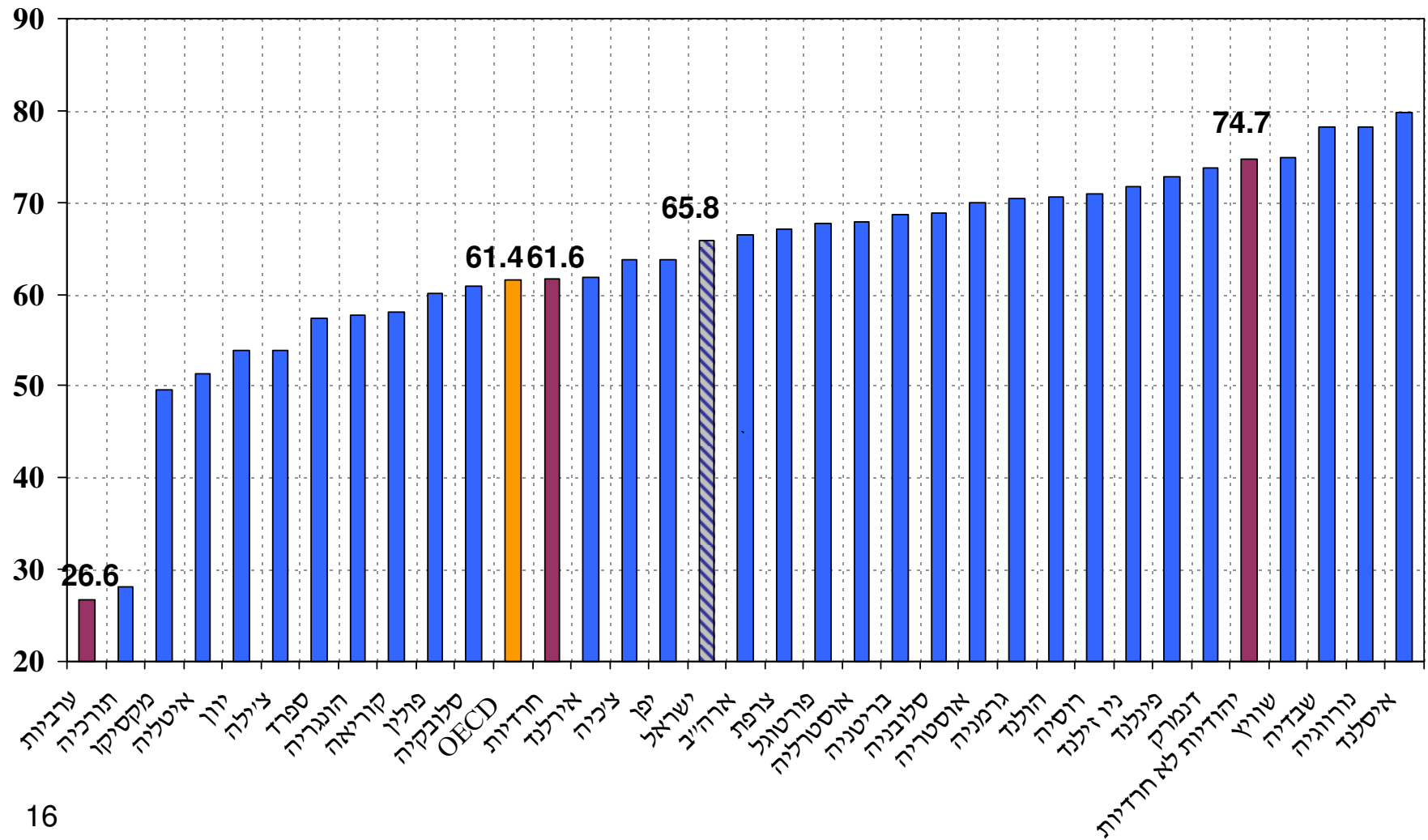
גורם מרכזי לגידול באי שוויון בהכנסות – תעסוקה נמוכה

שיעור התעסוקה של גברים בגילאי 25-64 (2010)

מקור: OECD ועיבודי בנק ישראל.

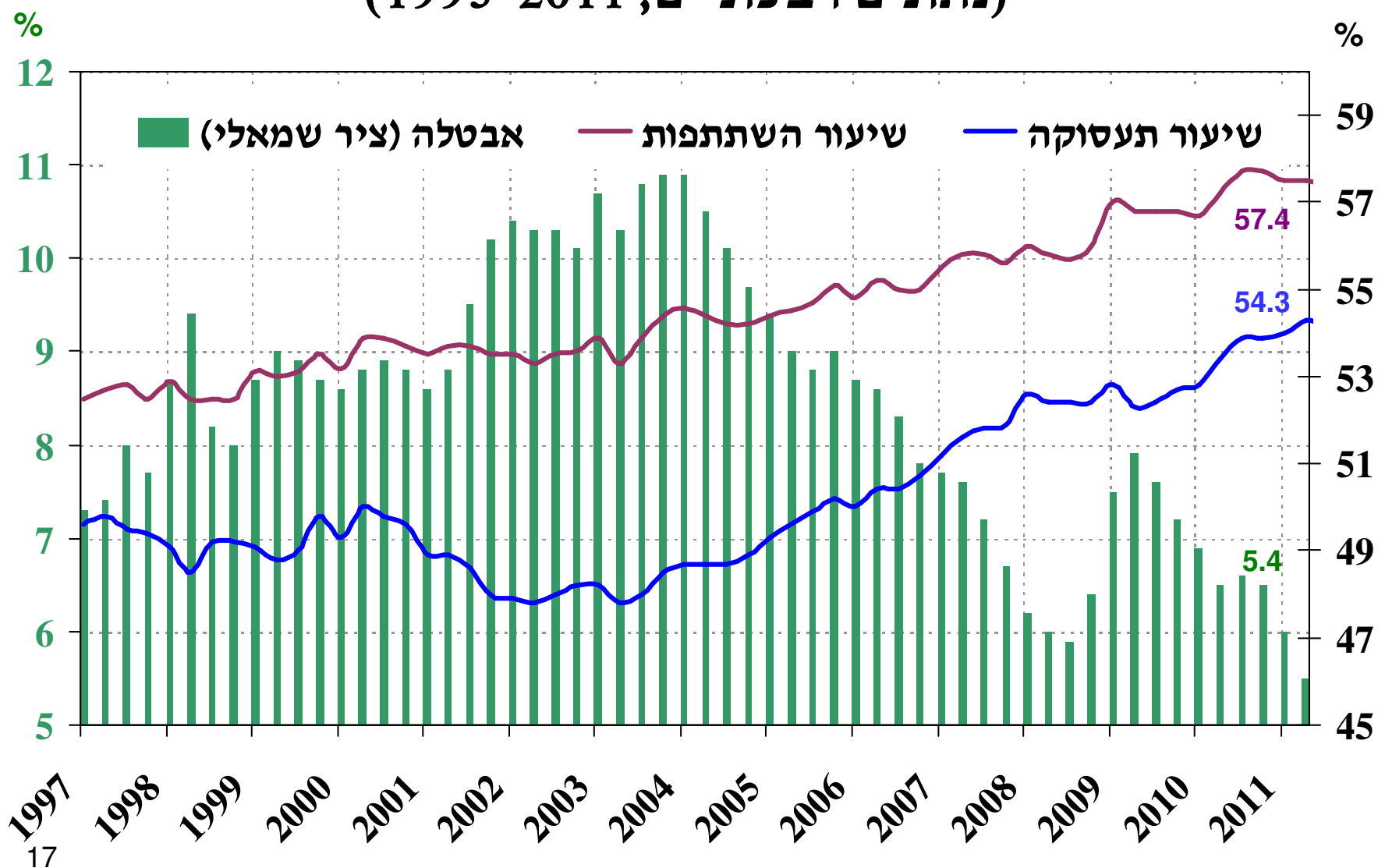
שיעור התעסוקה של נשים בגילאי 25-64 (2010)

מקור: OECD ועיבודי בנק ישראל.

שוק העבודה בישראל: גילאי +15

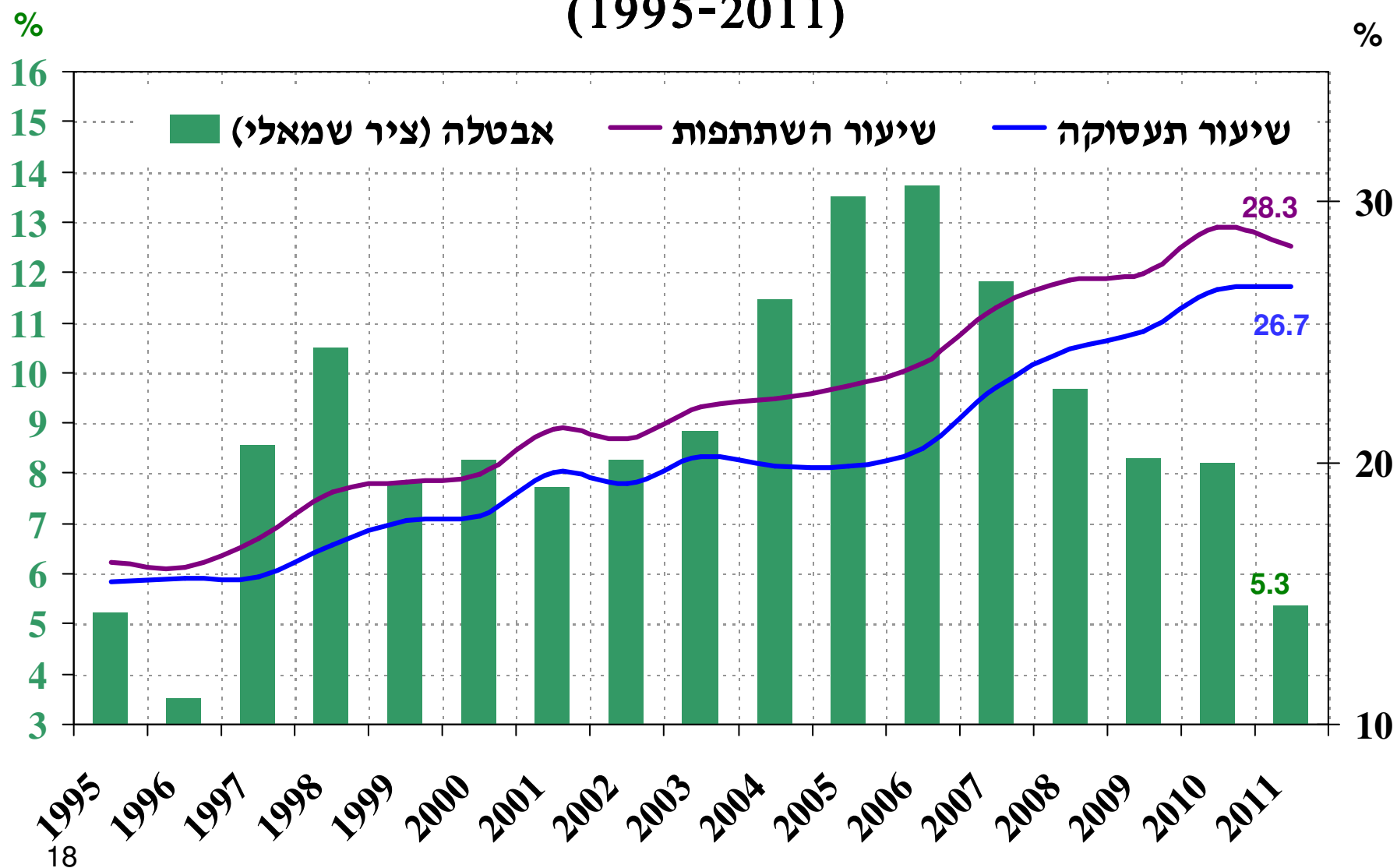
(נתונים רבעוניים, 1995-2011)

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

נשים ערביות, גילאי 25-64

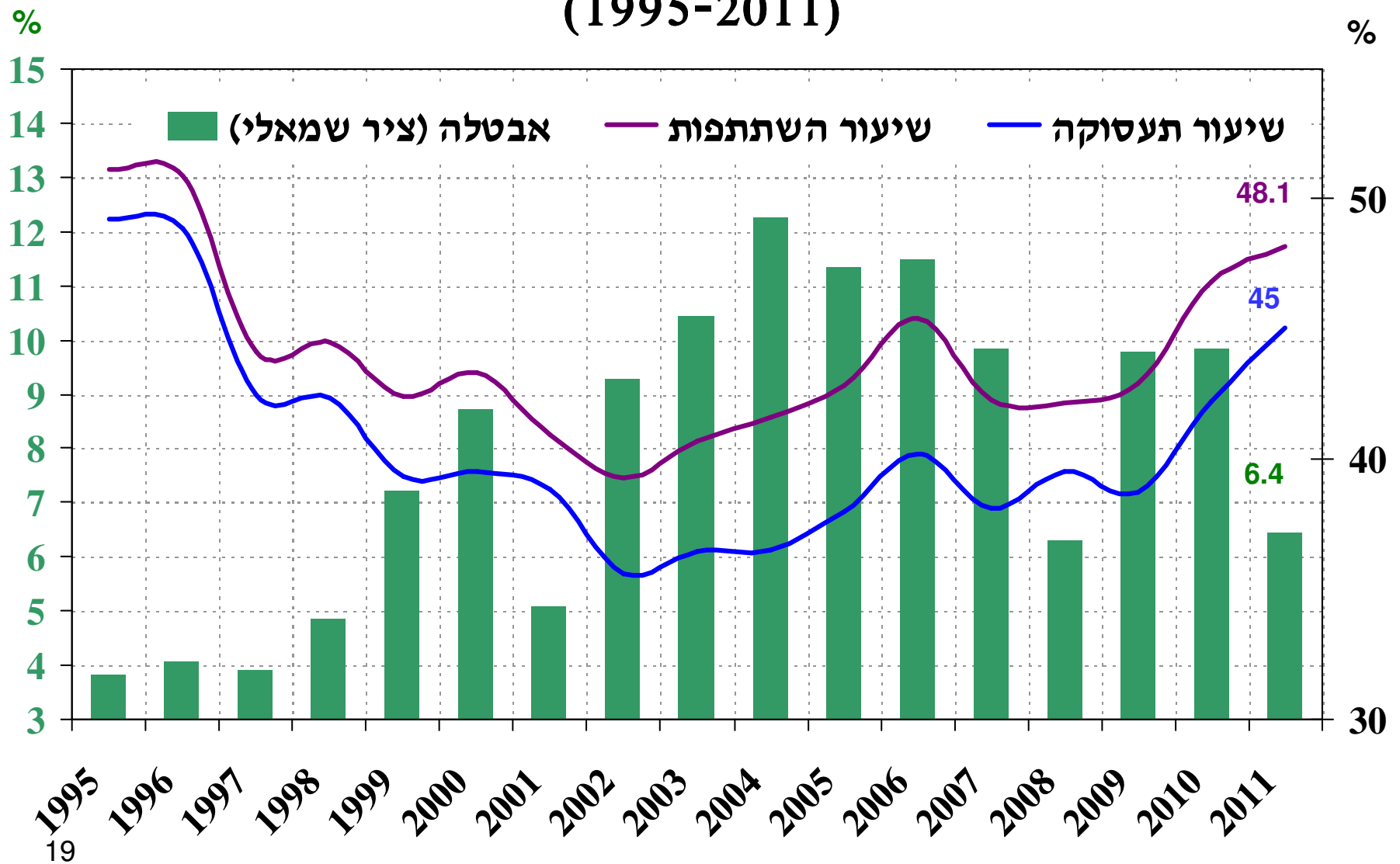
(1995-2011)

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

גברים חרדים, גילאי 25-64

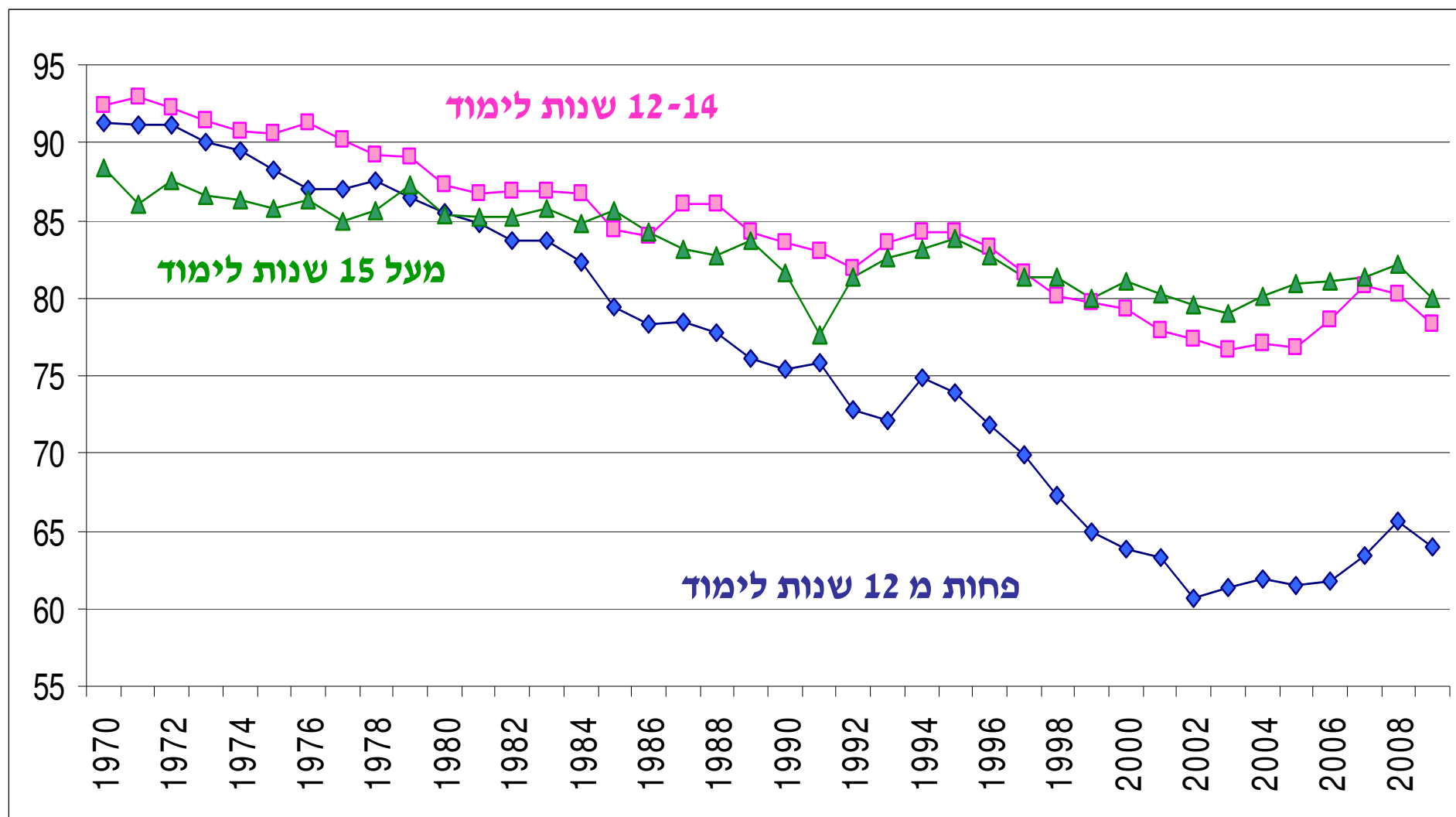
(1995-2011)

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

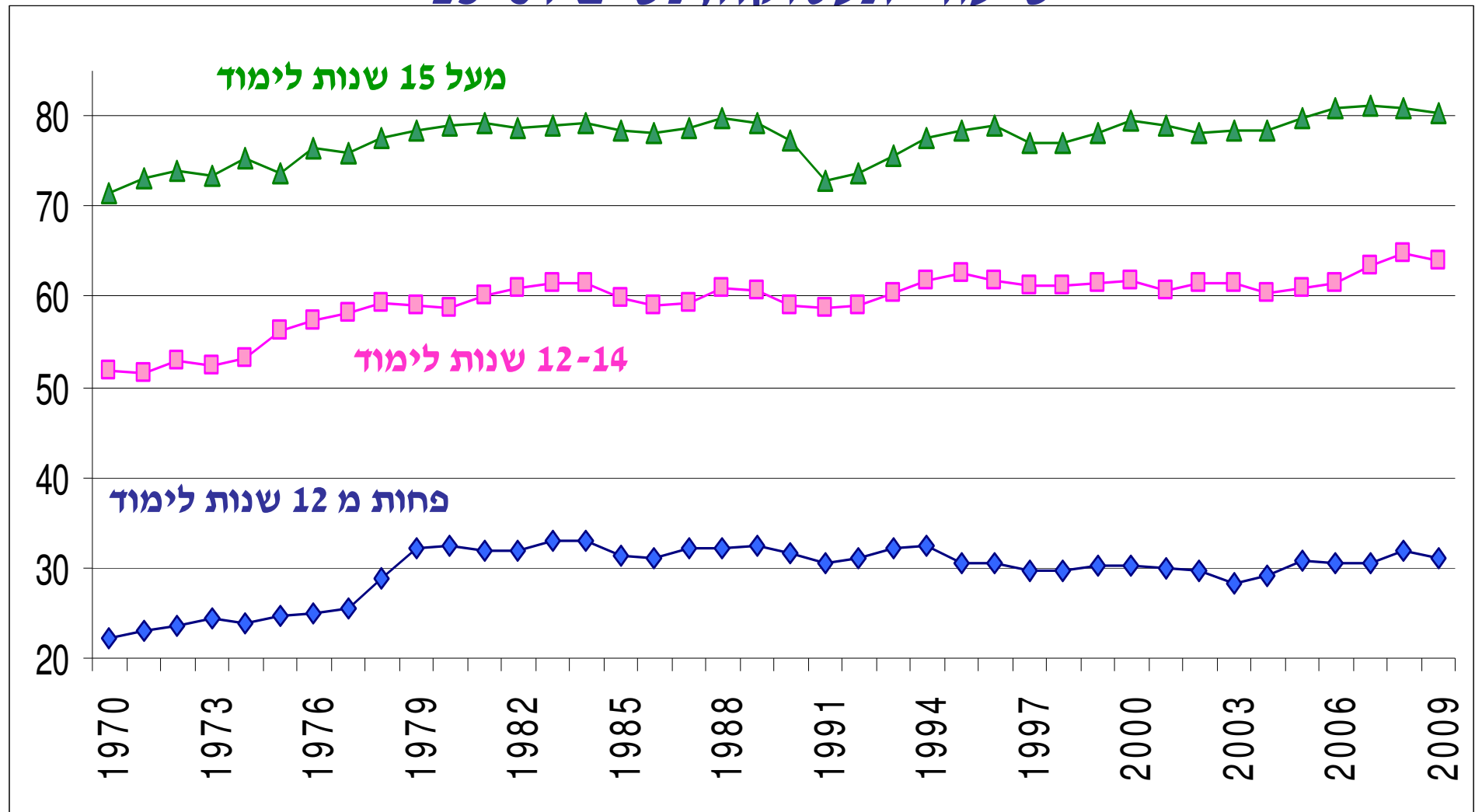
חשיבות ההשכלה לתעסוקה: זה לא רק חרדים..

שיעורי תעסוקה, גברים 25-64

חשיבות ההשכלה לתעסוקה: לא רק נשים ערביות...

שיעורי תעסוקה, נשים 25-64

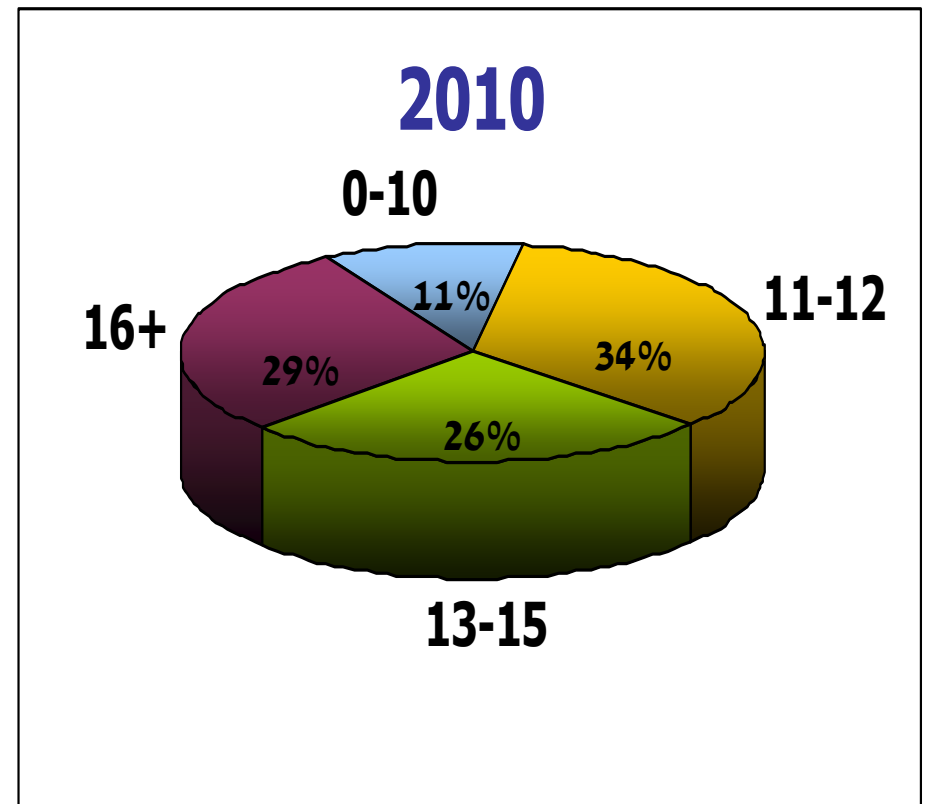
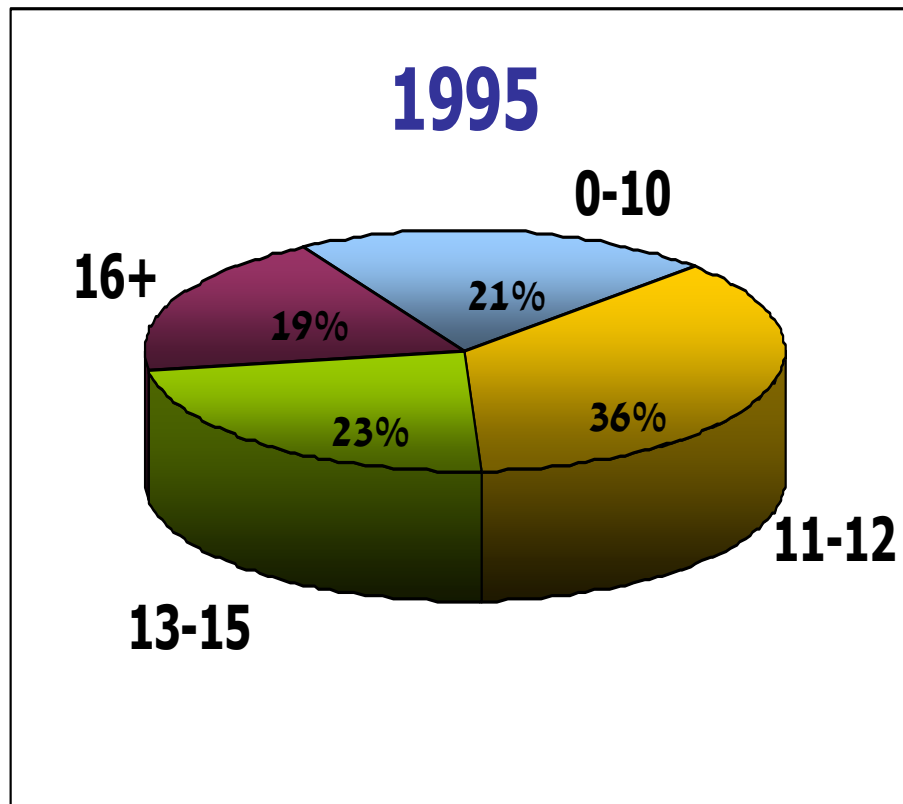

הסיבות לגידול באי-שוויון

- שיפורים טכנולוגיים מוטי השכלה גבוהה גורמים לעליית שכר יחסית של משכילים
- גלובליזציה: עליית הסחר החופשי ותנועת עובדים והון גורמת לירידת שכר לבעלי מיומנות נמוכה
- הגנה אפקטיבית על עובדים (ELP): אכיפת חוקי עבודה (שכר מינימום) אכיפת עבודה מותרת (עו"ז).

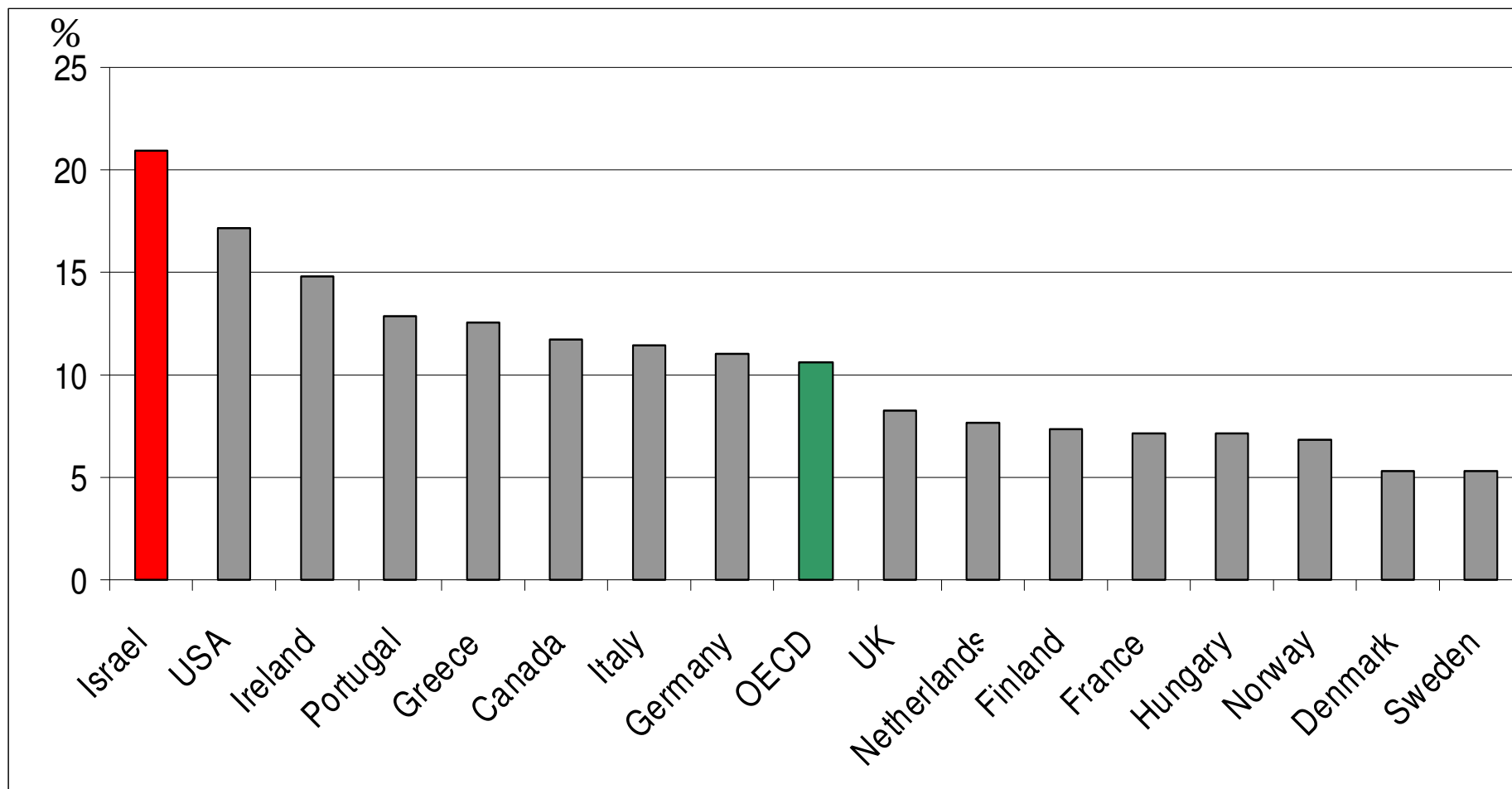
בישראל אנו מככבים בשלושת המרכיבים

חשיבות ההשכלה לתעסוקה - התפלגות כח העבודה לפי שנות השכלה

שיעור העוני בישראל הוא הגבוה ביותר ב-

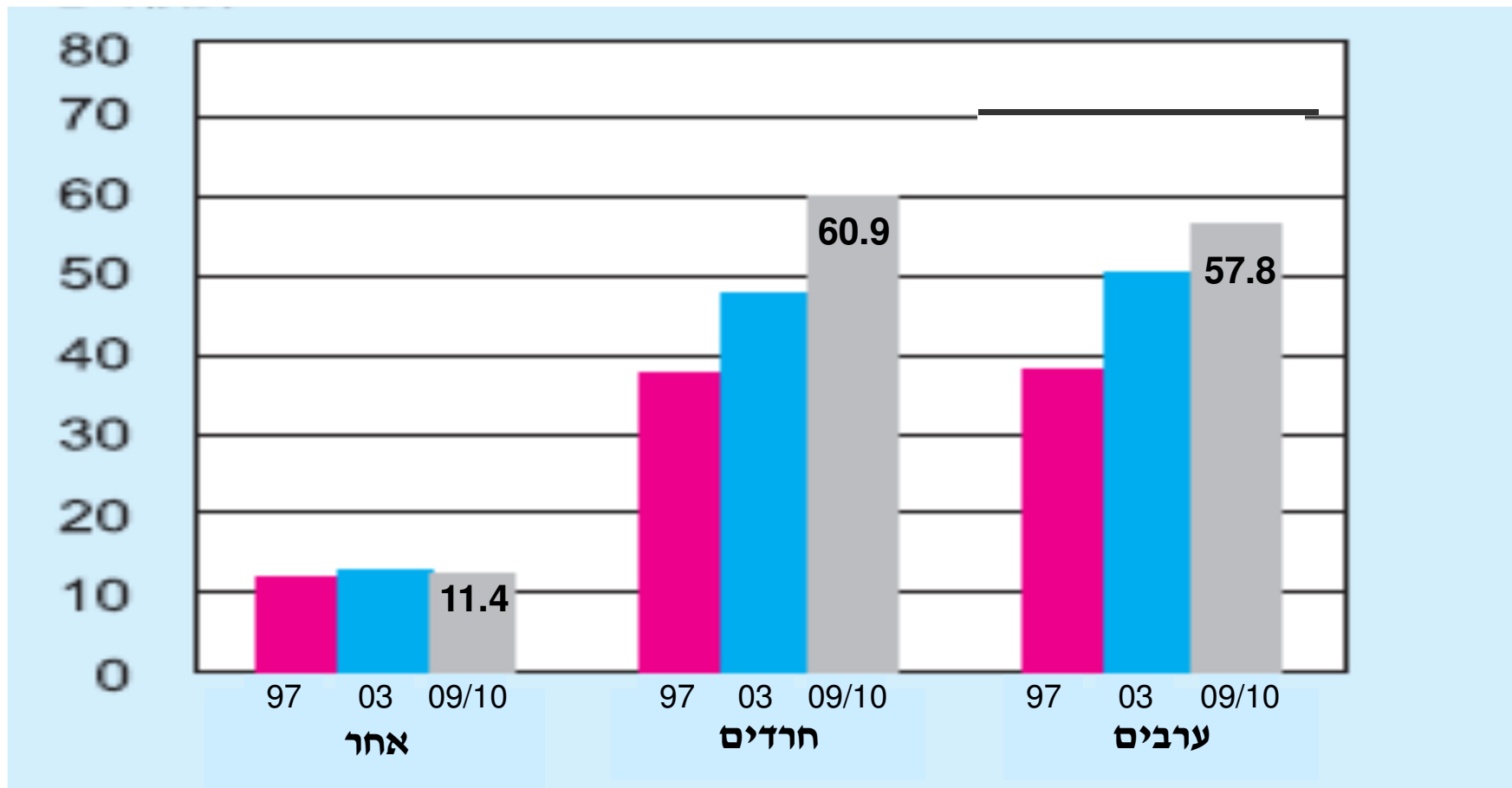
OECD

מי עני? חרדים וערבים

שיעור העוני בישראל

%

מה עושים?

ועדת אקשטיין לתעסוקה:

יעדים ותוכנית עבודה

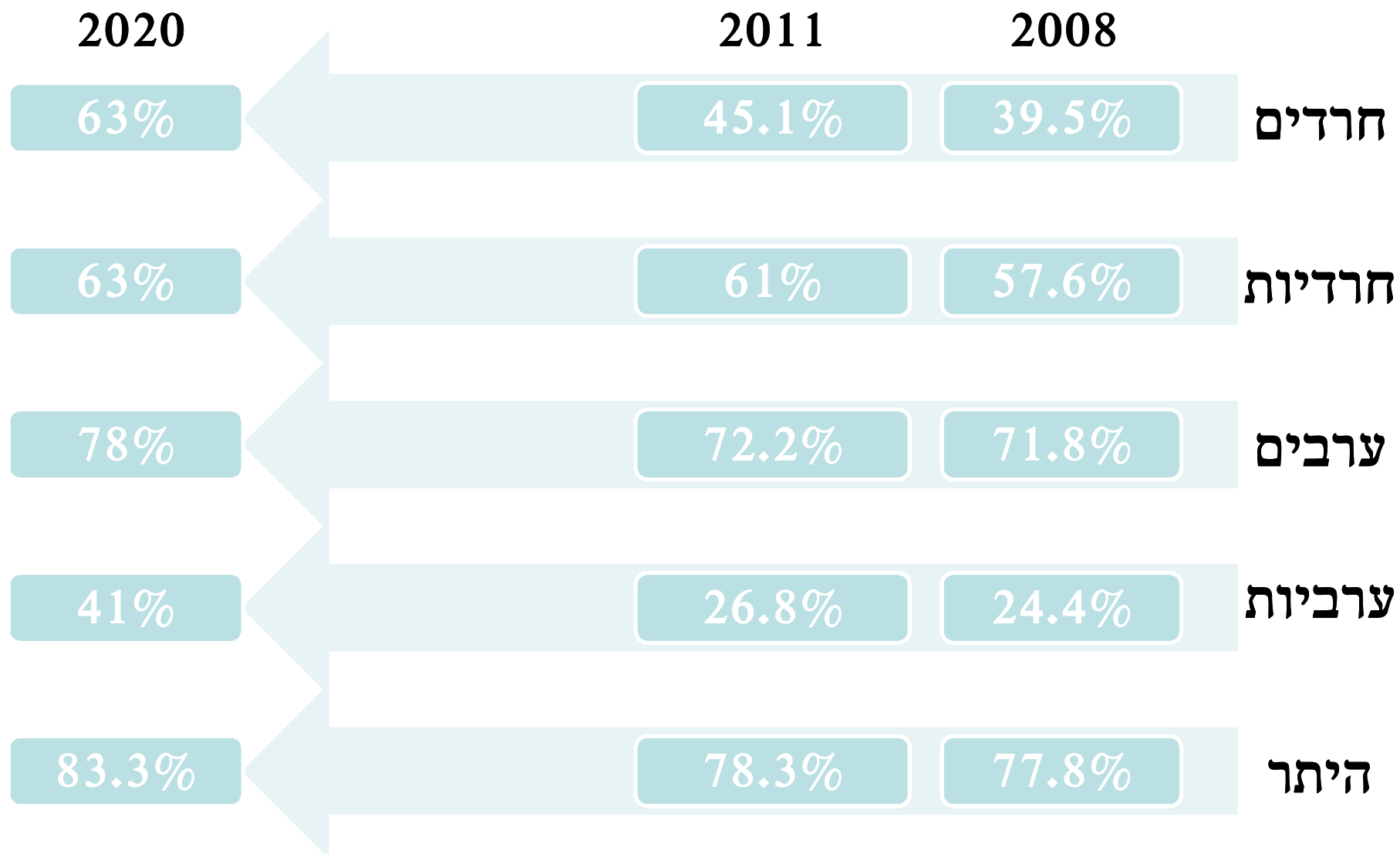
יעדי תעסוקה ל-2020

- שיעור התעסוקה בגילאים 25-64 מ- 69.9% ל- 76.4%
- שיעור התעסוקה בגילאים 20-24 מ- 44.7% ל- 56.3%

המשמעות:

- תוספת של 33,000 עובדים מדי שנה מעבר לגידול הטבעי (תוספת של 0.5% לתעסוקה)
- תוספת לצמיחת התוצר של בין 0.5% ל-1% : הגעה לרמת תוצר דומה למדינות המפותחות

יעדי תעסוקה - בדרך אל היעד

יעדי עוני ל-2020

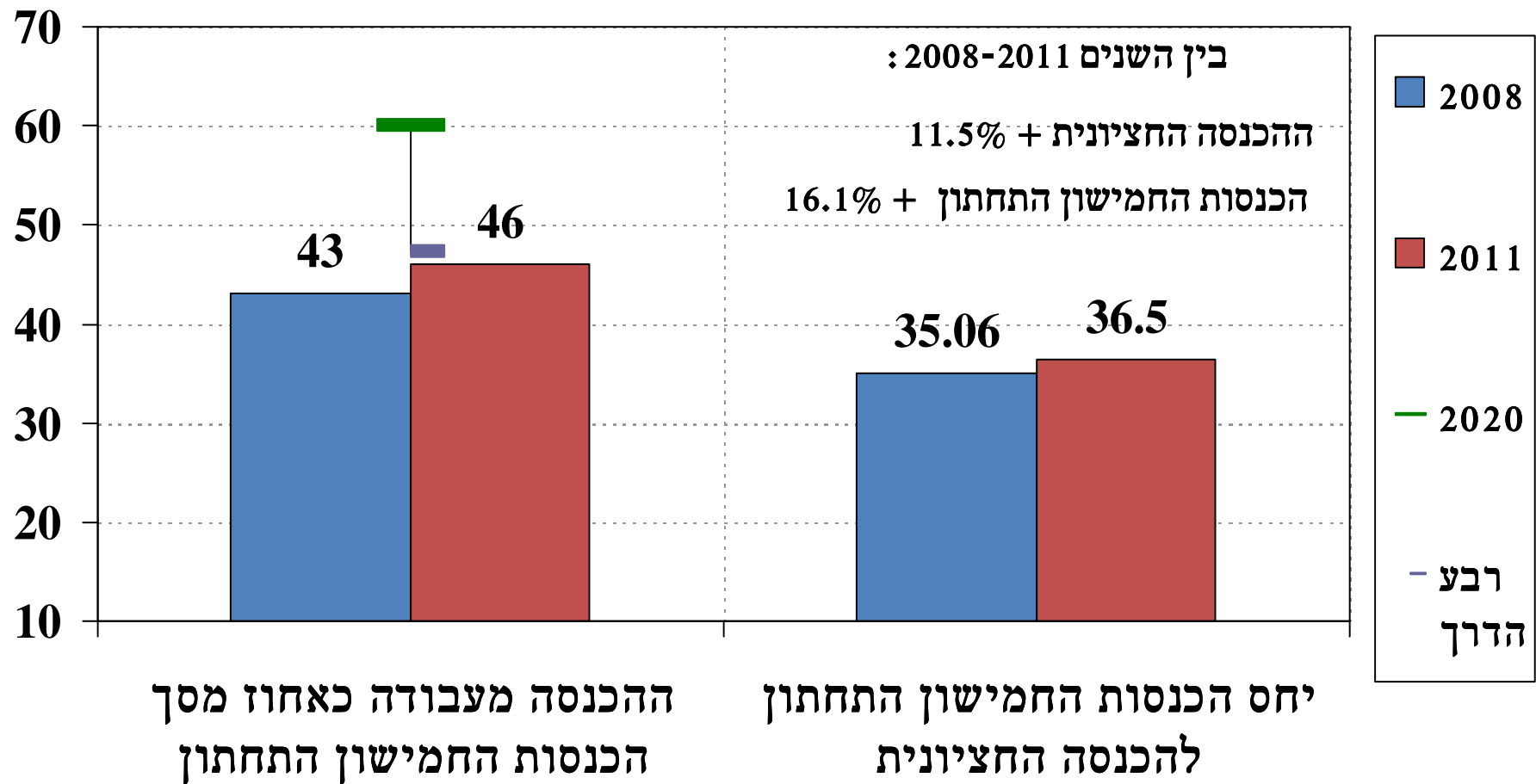
הגידול בהכנסה של החמישון התחתון של משקי הבית בין שנת 2020 לשנת 2010 יהיה גדול ב-10% מהגידול בהכנסה החציונית בין השנים האמורות

המשמעות:

• תוספת ריאלית של כ- 27% להכנסה המשפחתית

• הקטנה של תחולת העוני בנקודת אחוז

יעדי עוני- בדרך אל היעד

תוספת צפויה למועסקים ולהכנסות

תכנית	תוספת מועסקים צפויה	הגדלת הכנסות חמישון תחתון
תכנית מרווחה לעבודה	כ-30 אלף	כ-1,000 ₪ (300 ₪ מעל תוספת משירות תעסוקה)
מס הכנסה שלילי	כ-15 אלף	עד 430 ₪ בחודש
צמצום עובדים זרים	100 אלף	תרומה עקיפה
יישום חוק לרון	כ-15 אלף	הגדלת הכנסה מקצבת נכות של נכים המשתלבים בעבודה
הגברת אכיפת חוקי עבודה	תרומה עקיפה	תרומה עקיפה
הרחבת מעונות יום	20 אלף	תרומה עקיפה
תכניות נוספות (עידוד אוכי' מעוטות השתתפות, צמצום שיעור מובטלים ומיואשים)	188 אלף (כ-16 אלף בשנה)	תרומה עקיפה
סה"כ	368 אלף	

תוכניות נוספות

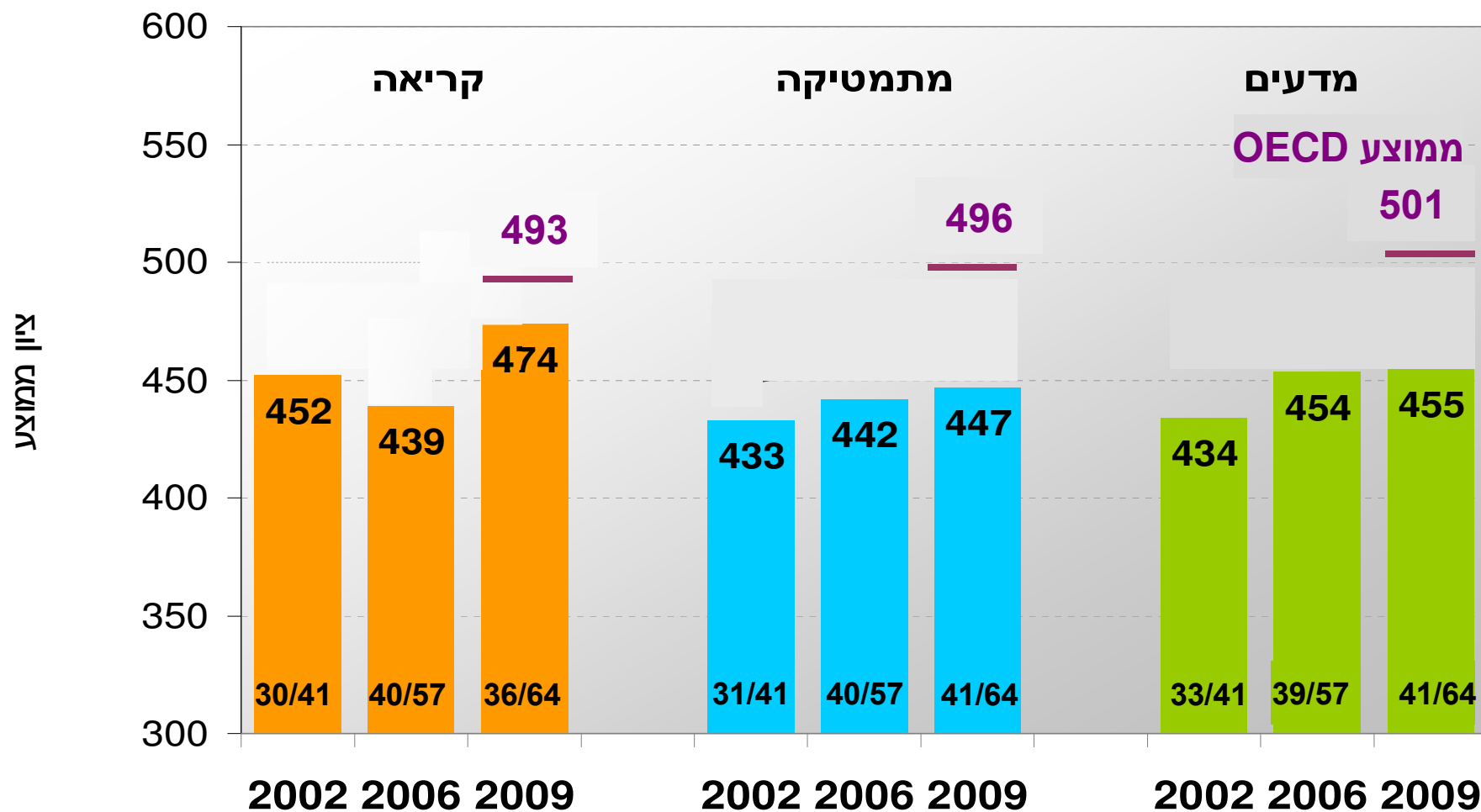
- One stop centers - 22 מרכזים צפויים להיפתח (בעיקר במגזר הערבי). האם זה מספיק?
- **גברים חרדים :**
 - הרחבת מסלולי גיוס מיוחדים.
 - בי"ס טכנולוגיים.
 - תוכניות ומלגות על מנת להגיע ליעד של 3,000 סטודנטים חרדים במוסדות אקדמיים.
 - מספיק? לא. תמריצים לתעסוקה דורשים הקטנת תמיכות.
- **תחבורה ציבורית – חסרה בסקטור הערבי**
- **עובדי קבלן – ממה נובעת הבעיה?**

חינוך - תמונת מצב

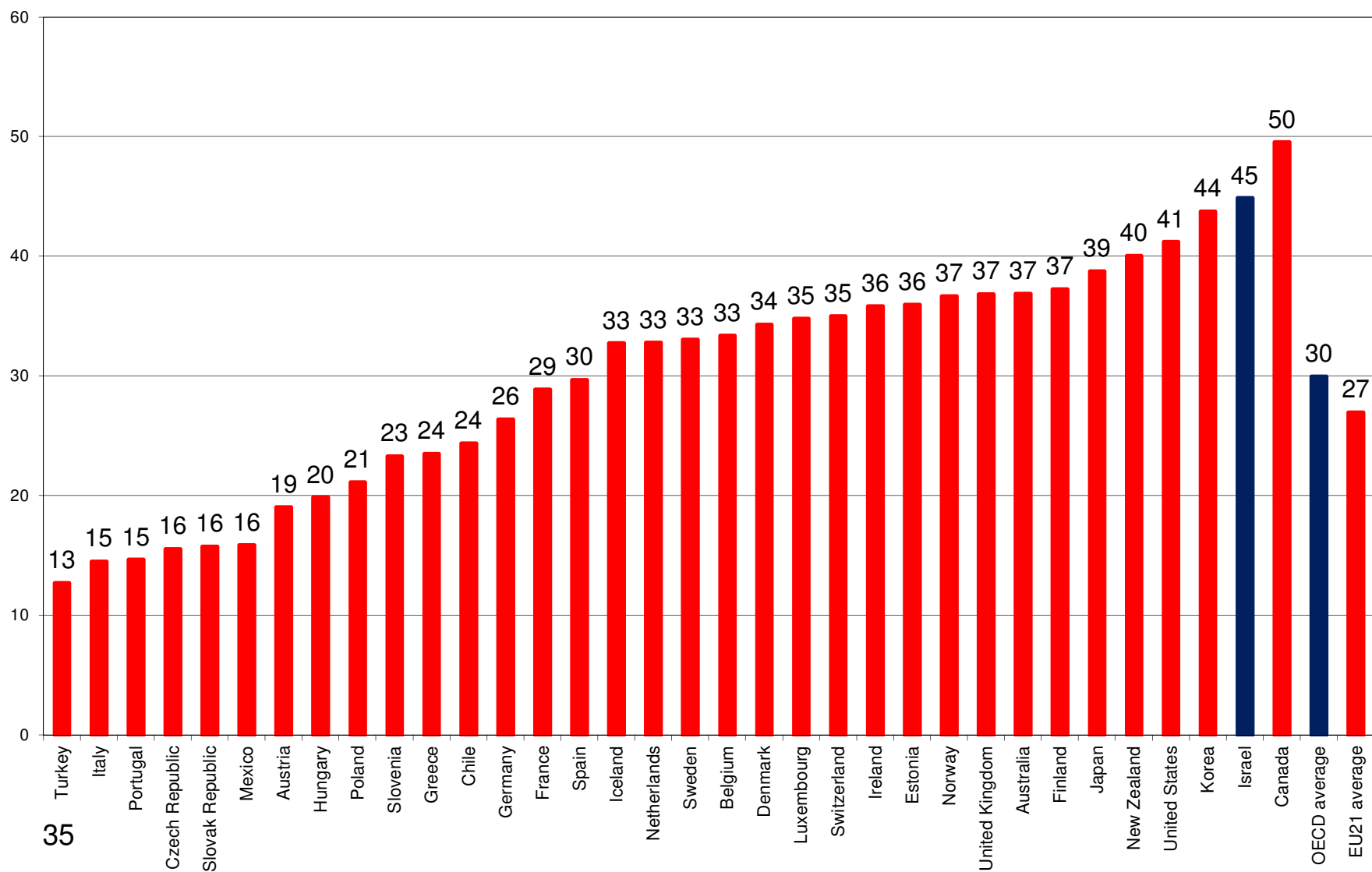
יעדים?

הישגי ישראל בעשור האחרון

מבחני פיזה

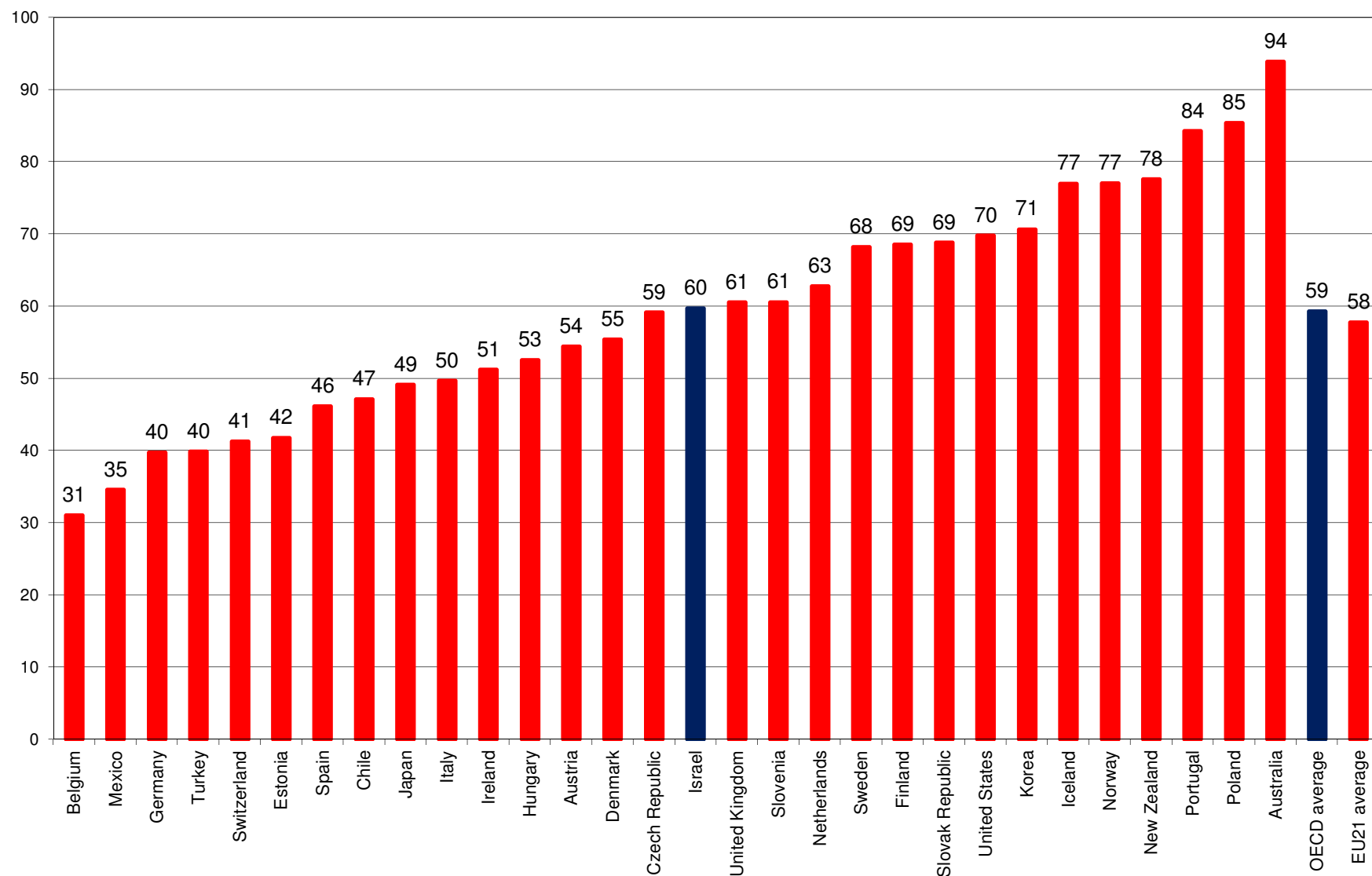

אחוז האוכלוסיה בעל השכלה גבוהה, גילאי 25-64 (2009)

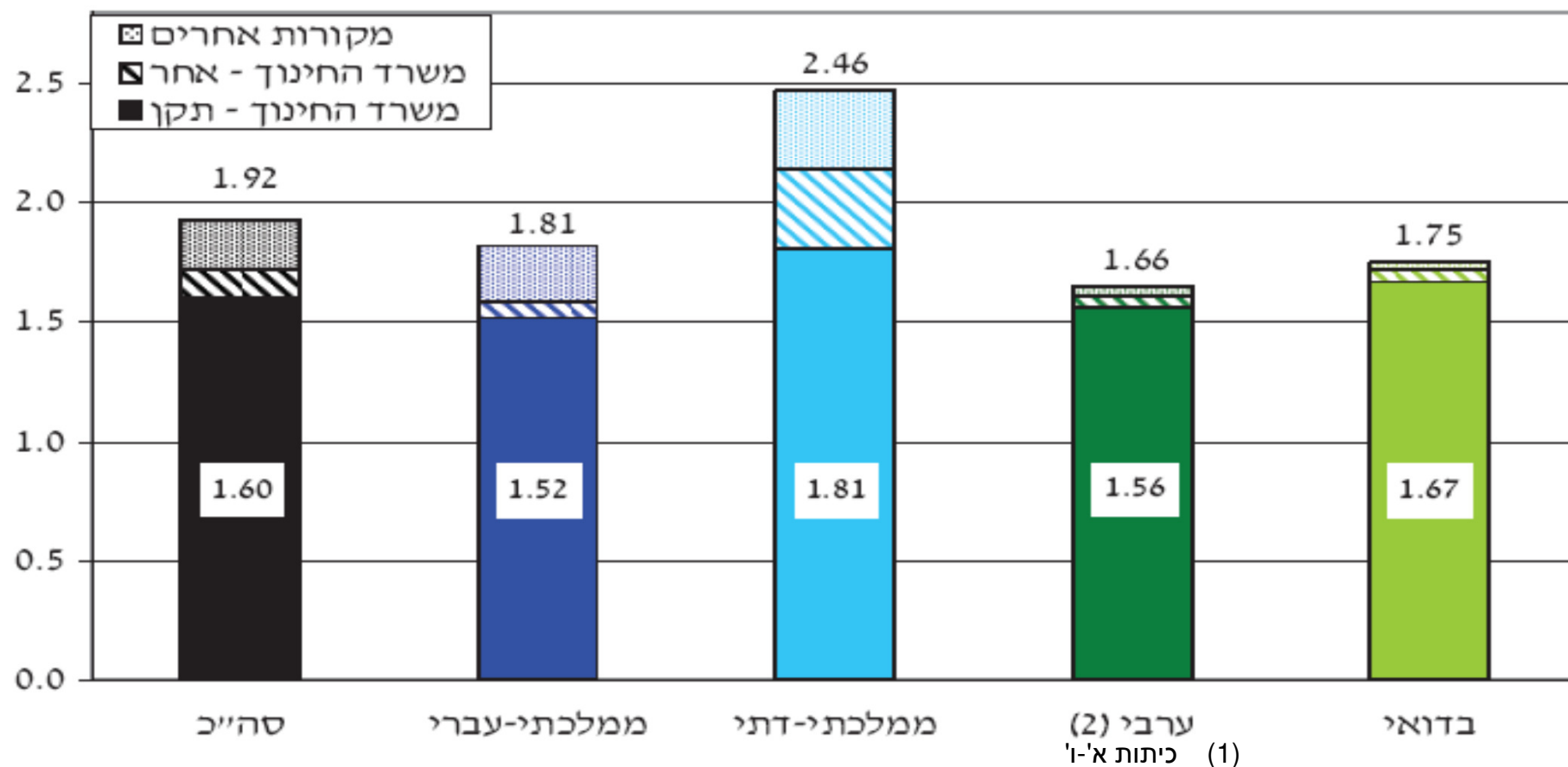
מקור: OECD.

שיעור הכניסה להשכלה גבוהה (2009)

כיצד מקצה המדינה את משאביה?

מספר השעות השבועיות ללמידה בחינוך היסודי הרשמי הרגיל¹,
לפי חלקי מערכת החינוך ומקור המימון, 2007/2008

יעד: חינוך למיומנות תעסוקתיות

- כ 40 לא מגיעים להשכלה גבוהה – מה הם מקבלים?
- לימוד מקצוע לאחר תיכון: מכללות טכנולוגיות ומקצועיות
- האם יש תכניות בתחומים אלו לאוכלוסייה הכללית, הערבית והחרדים?

האם חינוך חינם לגילאים 3-4 יתרום לצמיחה וצמצום פערים?

- מה התרומה של גנים לקידום החינוך?
- שיפור היכולות של ילדים במשפחות עם סיכון.
- הוזלת ההוצאה על גנים להורים עובדים.
- האם הפתרון הוא חינוך חינם לכולם?
- מדוע חינוך ציבורי ולא הקצאת תשלום לגן להורים עובדים?
- יותר מקורות לגילאים 1-5, אבל למי?

הערות על יוקר המחיה בישראל

- דיור – רפורמה במנהל ובתכנון; דיור בר השגה; פינוי-בינוי
- דלק – לא יקר בהשוואה בינלאומית
- מזון – תחרות ויעילות; יבוא
- מוצרים מיובאים – תחרות (בלעדיות)
- תקשורת - תחרות

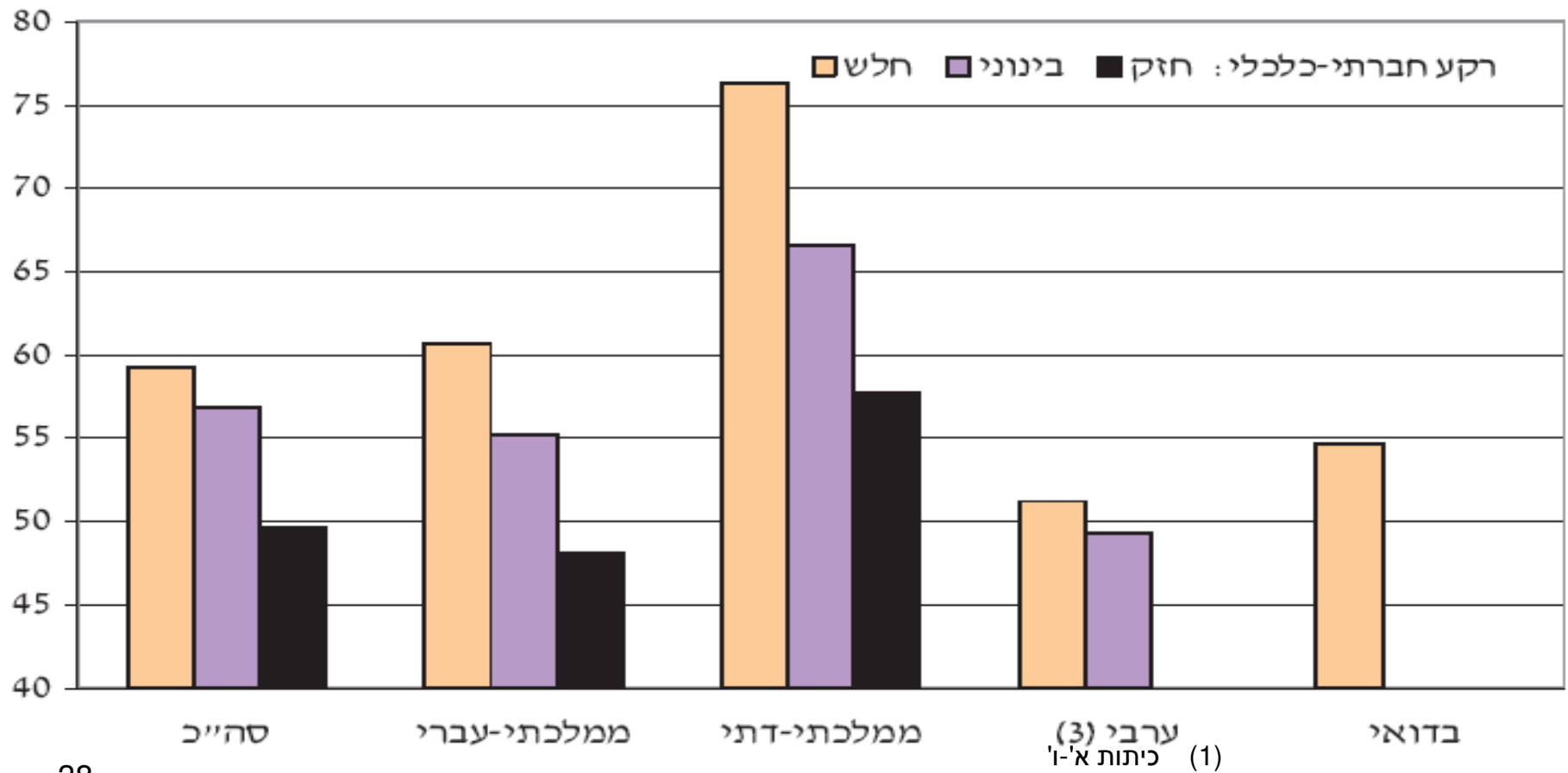
ומה עם איכות השירותים הממשלתיים? תחבורה
ציבורית; איכות סביבה; ועוד...

סיכום

- **הגדלת התעסוקה** במשק ויציבות ביטחונית הם הגורמים העיקריים לצמיחה וצמצום פערים
- **שיפור החינוך** לכלל האוכלוסייה אך במיוחד לאוכלוסיות החלשות יתמוך בזמן הארוך ביעדי התעסוקה
- **תמריצי תעסוקה** כולל עליה בשכר לאוכלוסיות החלשות יעלו את הצמיחה ויורידו את הפערים

האם ההקצאה יעילה?

מספר השעות השבועיות לכיתה בחינוך היסודי הרשמי הרגיל¹,
לפי חלקי מערכת החינוך והרקע החברתי-כלכלי של התלמידים², 2007/2008

תודה!